

Homo Deus

(Foto: Neil Harbisson, cyborg artist)

Het zijn verwarrende tijden, vind ik, en ik ben de eerste niet die er zo over denkt. De afgelopen weken las ik Homo Deus, een boek van de Amerikaanse schrijver Hariri over het menselijke streven naar onsterfelijkheid, naar een goddelijke status. Ik geloofde hier niets van, maar ben door het boek toch aan het denken gezet. Een citaat: “The upgrading of humans into gods may follow any of three paths: biological engineering, cyborg engineering and the engineering of non-organic beings”. Aldous Huxley’s “Brave new world” lijkt door Hariri opnieuw te zijn geschreven; dit keer niet als de anti-utopie van Huxley, maar als een (realistisch?!) wetenschappelijk scenario voor de komende eeuwen.

Als schaker lees je zo’n boek met extra belangstelling. Van de denkkraft van “non-organic beings”, zoals computers of robots, ben ik wel overtuigd, al zie ik ze nog niet de vorm van androids (als mr. Data in Star Trek) aannemen. De versterking van de denkkraft van mensen langs biologische weg (met chemische middelen en via het knutselen aan dna) of met behulp van technologische hulpmiddelen (het cyborg scenario) lijkt echter ook dichterbij te komen. Amerikaanse neurowetenschappers doen al jaren onderzoek naar IQ-verhogende breinchips en de eerste (grote) investeerders hebben zich inmiddels gemeld, het meest recent Tesla-baas Elon Musk met zijn nieuwe start-up Neuralink. Fascinerend en hoopgevend aan de ene kant - misschien ontstaan er medicijnen voor Alzheimer en dementie - maar zeker ook angstaanjagend - is er een supermens in de maak?

De weddenschap van Böhm met computerwetenschapper Van den Herik, uit 1980, over de kracht van de schaakcomputer is al lang geleden afgehandeld; met Van den Herik als technische verliezer, maar als morele winnaar. Recent heeft hij olie op het vuur gegooid door te claimen dat zelfs de voorgift van een stuk voor de wereldkampioen niet genoeg zal zijn om van de schaakcomputer te winnen. Een provocatie, misschien, maar niemand lacht hem meer uit, zoals 30 jaar geleden. Toch is het ontwerpen van een schaakcomputer met een elo rating van 4000 slechts een peulenschil vergeleken bij het uitvinden van werkende hersenimplantaten of hersencellen die de veroudering tegengaan. Hariri’s oproep is niettemin om deze ontwikkelingen serieus te nemen en zo nodig bij te sturen.

Misschien zal de schaakwereld ook op dit gebied als proeftuin dienen voor de wetenschap. Er is binnen die schaakwereld de laatste decennia een behoorlijk omvangrijke en redelijk unieke database ontstaan van de ontwikkeling van de menselijke denkkraft, uitgedrukt in de elo-rating. Neurowetenschappers zouden het vast leuk vinden om met deze gegevens te “spelen”en met de betrokken schakers zelf. Wordt het mogelijk om geheugen bij te “prikken” of visuele denkkraft? En om dat succesvol aan te wenden in een schaakpartij? Het is nog wat te vroeg om over een aparte cyborg-klasse in de KNSB-competitie na te denken, ongetwijfeld boven de Meesterklasse, maar wie weet, komt het er ooit van...:)

Jan Willem Duijzer